

บทที่ 3

การวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาข้อมูล

การดำเนินงานเพื่อจัดเสนอโครงการจัดตั้งหน่วยเทปโทรทัศน์เคลื่อนที่เพื่อการศึกษานอกโรงเรียน สำหรับกรมการศึกษานอกโรงเรียน มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาความหมาย วัตถุประสงค์ วิธีการ บทบาท และประโยชน์ของการศึกษานอกโรงเรียน ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่างๆ ในการดำเนินการในประเทศไทยจากเอกสารรายงาน ผลการสัมภาษณ์ และคำตอบแบบสอบถามของเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน แล้วนำข้อมูลที่ได้นี้มาหาคำร้อยละและค่าเฉลี่ย
2. ศึกษาประโยชน์ ประสิทธิภาพ และแนวทางในการเลือกระบบเทปโทรทัศน์มาใช้งานในโครงการ จากเอกสารหนังสือต่างๆ และการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ฝ่ายผลิตรายการโทรทัศน์หรือผู้อำนวยการ
3. สรุปรวความต้องการและความคิดเห็นของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนประจำภาคต่างๆ ในประเทศไทย โดยการสัมภาษณ์เกี่ยวกับโครงการจัดตั้งหน่วยเทปโทรทัศน์เคลื่อนที่เพื่อใช้ประกอบการเรียนโครงการฯ
4. เสนอโครงการจัดตั้งหน่วยเทปโทรทัศน์เคลื่อนที่เพื่อการศึกษานอกโรงเรียนในประเทศไทย โดยอาศัยผลการศึกษารายละเอียดต่างๆ ทั้งด้านในแง่ของหลักการ เหตุผล วัตถุประสงค์ของโครงการ วิธีดำเนินการด้านต่างๆ การบริการ บุคลากร การเงิน และอื่นๆ
5. นำโครงการไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่านประเมินผลเพื่อนำมาประกอบการปรับปรุงแก้ไข
6. นำเสนอผลการค้นคว้าวิจัยแบบบรรยายประกอบการร่าง แผนภูมิ และภาพจากการค้นคว้าและศึกษาพื้นฐานเกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียน รวมทั้งพื้นฐานเกี่ยวกับเทปโทรทัศน์จากเอกสารรายงานผลการสัมภาษณ์และคำตอบแบบสอบถาม ตลอดจน

การวิเคราะห์ข้อมูลจากผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปผลได้ดังนี้

การศึกษานอกโรงเรียน คือ การศึกษานอกรูปแบบนอกเหนือจากการศึกษาในโรงเรียนที่มีรูปแบบ การศึกษานอกโรงเรียนเป็นการจัดการศึกษาขึ้นโดยมุ่งเพื่อสนองตอบความต้องการของบุคคล 3 ประเภท คือ บุคคลผู้ที่ไม่มีโอกาสเข้าศึกษาในระบบโรงเรียน บุคคลผู้ที่จบการศึกษาจากระบบโรงเรียนแล้วและต้องการหาโอกาสฝึกฝนค้นหาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อประกอบอาชีพ และบุคคลกลุ่มสุดท้ายคือผู้ที่กำลังปฏิบัติงานอยู่แต่ต้องการจะพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพขึ้น

ในขณะที่เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนก็ยังมีบทบาทสำคัญต่อการศึกษาในระบบโรงเรียนอีกหลายด้าน เช่น สามารถช่วยเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กก่อนวัยเรียนเพื่อจะสามารถเข้าศึกษาในระบบโรงเรียนได้เป็นอย่างดี ทั้งยังเป็น การช่วยเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้นอกหลักสูตรสำหรับผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระบบโรงเรียน นอกจากนี้ยังเป็น การช่วยรับดำเนินงานต่อจากการศึกษาในระบบโรงเรียน โดยเปิดโอกาสให้เยาวชนที่มีอายุมากและผู้ใหญ่ได้รับการศึกษาต่อหรือเพิ่มเติมในหลายๆ ด้าน

เนื้อหาทางการศึกษานอกโรงเรียนนี้มุ่งที่จะให้ความรู้สำหรับเป็นรากฐานในการดำรงชีวิตเป็นหลัก นอกจากนี้ก็เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะอันจะเป็นประโยชน์ต่อการทำงานซึ่งก็จะส่งผลสืบเนื่องต่อมาถึงการพัฒนาคำรงชีวิต ประการสุดท้ายคือเพื่อให้ความรู้ที่จะสามารถนำไปพัฒนาคุณภาพของประชาชนโดยทั่วไป ให้เป็นผู้ที่มีความก้าวหน้าทันสมัยด้านกรรมอันดีเป็นความรู้รอบตัวที่จะนำมาใช้ในชีวิตรประจำวันได้ทั้งในครอบครัวและสังคมทั่วไป รวมทั้งเป็นการย้ำและส่งเสริมความรู้ ความคิดในการริเริ่มและสร้างสรรค์ต่างๆ ซึ่งจะเป็นผลในการพัฒนาสังคมให้อยู่ในระดับที่ขึ้นๆ

จึงเห็นได้ว่าชุมชนหรือสังคมใดที่ได้รับการส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษานอกโรงเรียนขึ้น ผลต่อเรื่องที่สังคมนั้นจะได้รับคือ เกิดความเป็นธรรมทางการศึกษาขึ้น ทั้งยังเป็น การพัฒนาความสามารถของประชาชนในสังคมให้ช่วยตนเองได้ โดยประชาชนสามารถหาความรู้ได้ตามขีดความสามารถ จากการศึกษาในสิ่งที่เขาต้องการ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตในชุมชนของเขา อันเป็นการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย ใน

ขณะเดียวกันก็เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในสังคมเดียวกัน ซึ่งจะเป็นผลดีสำหรับรัฐบาลที่จะส่งผ่านวิถีทางต่างๆ ไปทางผู้นำสังคมเพื่อจะดึงประชาชนเข้าร่วมการปฏิบัติงาน อันจะเป็นการพัฒนาประเทศชาติ พร้อมกันนั้นก็เป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมและจริยธรรมในการดำเนินงานในสังคมนั้นๆ และยังเป็นแนวทางส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรภายในชุมชนให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาสังคมของเขาให้ดีขึ้น อันเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะเป็นผลถึงการพัฒนาประเทศต่อไป

หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการศึกษาออกโรงเรียนโดยตรงในประเทศไทย คือ กรมการศึกษานอกโรงเรียน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ทำหน้าที่ในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้แก่ประชาชนทั่วทั้งประเทศ โดยมีศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนประจำภาคเป็นผู้รับดำเนินงานในภาคต่างๆ และในแต่ละภาคก็สามารถส่งดำเนินงานให้การศึกษานอกโรงเรียนแก่ประชาชนแต่ละจังหวัดได้ โดยผ่านศูนย์การศึกษาประชาชนจังหวัด

อย่างไรก็ดี การจัดการศึกษานอกโรงเรียนก็ยังประสบปัญหาอยู่บ้าง เช่น ค่านโยบาย ปัญหาค่านงบประมาณ และปัญหาค่าบริการ เป็นต้น แต่ผู้จัดทำเนกาการก็ยังประสงค์จะให้ผู้เข้ารับการศึกษาได้รับผลจากการศึกษาของเขาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยพยายามเสนอโครงการต่างๆ เพื่อจะเป็นการพัฒนาความรู้ และสนองตอบความต้องการของประชาชนให้มากที่สุด

กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้จัดวิธีการดำเนินการในการให้การศึกษานอกโรงเรียนหลายรูปแบบ รวมทั้งในรูปของสื่อสารมวลชนเพื่อการศึกษา คือ งานวิทยุเพื่อการศึกษา ประชาชน และงานโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ซึ่งกรมการศึกษานอกโรงเรียนได้มอบหมายให้เป็นหน้าที่โดยตรงของศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา

จากการวิจัยมากมายในด้านการจัดการศึกษาโดยสื่อสารมวลชน โทรทัศน์ได้มีการยอมรับแล้วว่าเป็นเทคโนโลยีหรือสื่อทัศนูปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพราะโทรทัศน์มีส่วนช่วยให้เกิดการเรียนรู้ การเข้าใจ และสร้างความสนใจ ตลอดจนความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้แก่ประชาชนได้ทั้งในเมืองและชนบท อันเป็นการส่งเสริมความเสมอภาคได้เป็นอย่างดี พร้อมกันนั้นผู้ศึกษาทางโทรทัศน์ยังมีอิสระในการเรียนรู้ ขณะเดียวกันก็เป็นการช่วย

ให้เขาเกิดความรับผิดชอบในตนเองมากขึ้น นอกจากนี้จากการวิจัยของยูเนสโกพบว่า การใช้โทรทัศน์เพื่อการศึกษาในบางประเทศที่ประชาชนอ่านหนังสือไม่ออกถึงร้อยละ 90 ก็ยังสามารถประสบความสำเร็จได้ แม้จะต้องใช้งบประมาณในการลงทุนสูงมาก และยังมีการวิจัยอื่นๆ อีกว่าโทรทัศน์สามารถใช้ช่วยแก้ปัญหาทางการศึกษาในด้านการขาดแคลนครูได้ โดยประสิทธิภาพของผู้ที่เรียนโดยโทรทัศน์ทั้งด้านการเรียนและการประเมินผลจะไม่แตกต่างจากผู้เรียนกับครูในชั้นเรียนเลย ขณะเดียวกันผู้เรียนทางโทรทัศน์ยังได้รับการจูงใจให้อยากจะศึกษาเพิ่มเติม เพื่อแก้ข้อสงสัยหรือปัญหาที่ได้รับจากการศึกษาทางโทรทัศน์มากกว่าการเรียนกับครูโดยตรง

จากประสิทธิภาพอันสำคัญเหล่านี้ของโทรทัศน์ทำให้ "คิลองก์"¹ พบว่าแนวโน้มสำหรับการใช้โทรทัศน์ในโรงเรียนชุมชนจะเกิดขึ้นอย่างแน่นอนในสหรัฐช่วงปี 1980 ถึง 1985 โดยจะเดินไปในทางการนำโทรทัศน์มาใช้ในการศึกษาเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มเล็กในการจัดรายการเพื่อบริการสำหรับคณะสมาชิกโรงเรียน และรายการจะมีการบันทึกและเล่นกลับให้นักเรียนได้ดูผลความก้าวหน้าของตนเอง นอกจากนี้ก็ยังคงจะจัดหาและรวบรวมรายการเทปโทรทัศน์และทำเป็นศูนย์บริการการศึกษา

นอกจากนี้ยังมีผู้วิจัยอีกจำนวนไม่น้อย อาทิ ไพบูลย์ ลิมมณี² ฉัตรชัย ยังพลจันทร์³ และโรจน์ คำพาทิ⁴ ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า รายการที่ดีมีคุณค่าควรได้รับการบันทึกลงเทปโทรทัศน์ไว้ และมีการถ่ายทอดหรือส่งออกไปออกอากาศเพื่อให้ประชาชนมีโอกาสรับชมได้มากที่สุด สำหรับ มนต์ทิพย์ ควงแก่น⁵ ยังได้ทำการวิจัยเสนอเป็นโครงการขึ้นเพื่อจัดตั้งศูนย์

¹ Eddie Louie Delong, เรื่องเติม, หน้าเติม.

² ไพบูลย์ ลิมมณี, เรื่องเติม.

³ ฉัตรชัย ยังพลจันทร์, เรื่องเติม.

⁴ โรจน์ คำพาทิ, เรื่องเติม.

⁵ มนต์ทิพย์ ควงแก่น, เรื่องเติม.

โทรทัศน์การศึกษาสำหรับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย ที่จะผลิตรายการสำหรับการศึกษาระดับ
 ต่างๆ แล้วบันทึกเทปโทรทัศน์ไว้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาของชาติอย่างแท้จริง ทั้งนี้ก็
 ได้ตามแนวทางของ สายัณห์ สัญญาเวช¹ ที่ได้เสนอโครงการจัดตั้งศูนย์ผลิตรายการแห่งชาติ
 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ รสนิยม ตลอดจนคุณค่าทางการศึกษาแก่ประ
 ชาชนและสังคม

จึงเห็นได้ว่าโทรทัศน์เป็นสื่อสารมวลชนที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษา
 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เนื่องจากปัจจุบันได้มีการพัฒนาการใหม่ทางเทคโนโลยีที่จะนำโทรทัศน์มาผนวกใช้กับ
 เทปบันทึกภาพทำให้เกิดเทปโทรทัศน์ขึ้น ซึ่งหมายถึงแถบสังเคราะห์ เคลือบด้วยสารแม่เหล็ก
 และสามารถบันทึกสัญญาณภาพและเสียงได้ โดยผ่านเครื่องบันทึกภาพหรือบันทึกโดยตรงจาก
 เครื่องรับโทรทัศน์ แล้วสามารถนำมาเล่นกลับหรือถ่ายทอดเป็นภาพและเสียงตั้งเดิมด้วยระบบ
 โทรทัศน์ออกมาทางเครื่องรับโทรทัศน์

ด้วยวิวัฒนาการดังกล่าวของ เทปโทรทัศน์ ซึ่งทำให้เกิดความสะดวกและช่วยให้การ
 ให้การศึกษาได้รับผลสำเร็จ และเกิดประสิทธิภาพสูงทั้งการวิจัยมากมาย จึงควรมีการ
 พิจารณาเลือกนำเทปโทรทัศน์มาใช้เพื่อดำเนินการให้การศึกษาออกโรงเรียน อันจะเป็นการ
 ส่งเสริมประสิทธิภาพของผู้เข้าศึกษาตามระบบการศึกษาออกโรงเรียนมากยิ่งขึ้น

หลังจากได้มีการพิจารณาเลือกระบบเทปโทรทัศน์ที่เหมาะสมที่สุดเพื่อนำมาใช้ใน
 การให้การศึกษาออกโรงเรียนพบว่า ในบรรดาระบบเทปโทรทัศน์ ทั้งระบบวีซีอาร์ เบต้าแมกซ์
 วีเอชเอส และเอสวีอาร์ เมื่อเปรียบเทียบความนิยมแล้วก็สามารถสรุปได้ว่า ระหว่างวีเอชเอส
 กับระบบเบต้าแมกซ์ซึ่งได้รับความนิยมอย่างสูงในปัจจุบัน ระบบวีเอชเอสยังได้รับความนิยมสูง
 กว่า ด้วยเหตุนี้ระบบวีเอชเอสจึงมีความเหมาะสมกว่าที่จะนำมาใช้งานให้การศึกษาออกโรง
 เรียนในประเทศไทย โดยมีเหตุผลสนับสนุนดังนี้คือ เมื่อเป็นระบบที่เป็นที่นิยมมาก การส่ง

¹สายัณห์ สัญญาเวช, เรื่องเดิม.

เข้ามาจำหน่ายย่อมมีมาก ดังนั้น ราคาต้นทุนย่อมถูกลง เมื่อราคาถูกลงผลตามมาคือผู้สนใจ
 ย่อมจัดหาซื้อได้ง่าย ขณะเดียวกันอะไหล่อุปกรณ์พวกเทปและบริการซ่อมแซมก็ย่อมต้องมีมาก
 ขึ้น เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้สนใจ นอกจากนี้ในแง่ของการใช้งานเมื่อเครื่อง
 ระบบวีเอชเอสเป็นที่นิยมมาก บริษัทผู้ผลิตก็ย่อมจะหาวิธีให้เกิดความสะดวกในการผลิตการ
 บันทึกรายการ การใส่สอย และโยกย้าย อันจะเป็นผลสนองตอบความพอใจในการใช้ให้แก่
 ผู้เป็นเจ้าของมากขึ้น อีกทั้งผู้ผลิตยังจะหาทางพัฒนาเทคนิคต่างๆ ให้ดีขึ้น เช่น การพัฒนา
 เครื่องรุ่นใหม่ให้สามารถใช้งานได้หลายระบบมากขึ้นในเครื่องเดียวกัน ซึ่งขณะนี้ก็ได้มีป्रा
 กฏการณ์ว่าบริษัทผู้ผลิตได้คิดให้สามารถนำคาสเซ็ทระบบเบต้าแม็กซ์มาใช้เล่นกับเครื่องระบบ
 วีเอชเอสได้แล้ว จึงเป็นการง่ายที่จะมีการแลกเปลี่ยนคาสเซ็ทแทน

สำหรับศูนย์กลางการผลิตรายการของกรมการศึกษานอกโรงเรียนที่จะบันทึกการ
 การลงเทปโทรทัศน์ เพื่อส่งออกไปเผยแพร่ให้ความรู้แก่ประชาชน โดยหน่วยเทปโทรทัศน์
 เคลื่อนที่เพื่อการศึกษานอกโรงเรียน ควรจะมีเครื่องเทปโทรทัศน์ที่เป็นมาตรฐานในการผลิต
 รายการที่เป็นค้นแบบ ซึ่งอาจจะ เป็นเครื่องระบบม้วน (open reel) หรือระบบยูเมติก
 ซึ่งมีคุณภาพที่ดีในการเก็บรายละเอียดของภาพ นอกจากนี้ก็ยังคงควรมีเทปโทรทัศน์ระบบ
 โสมยูสระบบอื่นๆ เช่น ระบบวีซีอาร์ เอสวีอาร์ และ เบต้าแม็กซ์ เครื่องไวคัวย ทั้งนี้เพื่อ
 ความสะดวกในการที่จะถ่ายเทคเนื้อหามาสนใจจากเทปโทรทัศน์ที่หาได้ซึ่งเป็นระบบอื่นมาลง
 ในระบบวีเอชเอส ที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการใช้งานในหน่วยเทปโทรทัศน์เคลื่อนที่เพื่อการ
 ศึกษานอกโรงเรียน นอกจากนี้การที่มีเทปโทรทัศน์ระบบอื่นๆ ไว้ก็นำเพื่อแสดงประสิทธิภาพของ
 กรมการศึกษานอกโรงเรียน ที่สามารถให้บริการแก่ผู้สนใจและหน่วยงานอื่นๆ ที่ต้องการจะได้
 เนื้อหาบางเรื่องจากที่เทปโทรทัศน์ของหน่วยเทปโทรทัศน์ของกรมฯ มีตัวอย่างของหน่วยงาน
 ได้แก่ วิทยาลัยครู มหาวิทยาลัย และศูนย์บริการทางการศึกษา ซึ่งได้จัดทำพิพิธภัณฑ์ทาง
 วิทยาศาสตร์ขึ้น เป็นค้น

สรุปความต้องการและความคิดเห็นของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนประจำภาค
ต่างๆ ในประเทศไทยเกี่ยวกับโครงการจัดตั้งหน่วยเทปโทรทัศน์เคลื่อนที่
ด้านความจำเป็นและคุณประโยชน์ในการจัดตั้งหน่วยเทปโทรทัศน์เคลื่อนที่เพื่อการศึกษาออก
โรงเรียน

ผู้อำนวยการศูนย์จากทุกภาคต่างให้ความคิดเห็นไปในทำนองเดียวกันว่า โครงการนี้หากทำได้จริงก็จะถือเป็นโครงการที่จำเป็นและเป็นประโยชน์มาก โดยเฉพาะสำหรับชาวบ้านและชาวชนบททั่วไป เขาจะได้รับความรู้ไม่ว่าเรื่องอะไรก็ตาม รวมทั้งการทดลองได้พบเห็นและรับประสบการณ์ตรงจากเทปโทรทัศน์ ซึ่งบางครั้งยังมีประสิทธิภาพดีกว่าการได้ดูของจริงเสียด้วยซ้ำ นอกจากนี้ก็เป็นการให้บริการแก่คนหนุ่มมากได้ในเวลาเดียวกันด้วย

ด้านความต้องการของชุมชนในเขตที่ศูนย์ฯ รับผิดชอบในการจัดหน่วยเทปโทรทัศน์เคลื่อนที่ สามารถสรุปความคิดเห็นได้ดังนี้คือ ในบางท้องที่ประชาชนไม่มีโอกาสเลือกรับชมรายการโทรทัศน์มากนัก อาจเป็นเพราะสถานีโทรทัศน์ในภูมิภาคนั้นมีเพียงหนึ่งหรือสองสถานี และรายการส่วนใหญ่จะเน้นหนักทางการค้าและความบันเทิง ส่วนด้านการศึกษายังขาดแคลนอยู่ เพราะฉะนั้นหากได้มีการจัดตั้งหน่วยเทปโทรทัศน์เคลื่อนที่ดังกล่าวขึ้น ย่อมเป็นการสนองความต้องการของชุมชนได้เป็นอย่างดีทีเดียว โดยเฉพาะด้านการปรับปรุงการทำมาหากิน ทั้งยังเป็นการหุนเวลาหุนแรงงานและงบประมาณอย่างมาก

ด้านที่ศูนย์ภาคคิดว่าหากมีหน่วยเทปโทรทัศน์เคลื่อนที่แล้วจะอำนวยความสะดวกให้งานของศูนย์ฯ ดีขึ้นอย่างไร

ผู้อำนวยการศูนย์ฯ ต่างให้คำตอบเช่นเดียวกันว่า ถ้าศูนย์ฯ ภาคมีหน่วยเทปโทรทัศน์ก็จะสามารถช่วยให้งานการศึกษาออกโรงเรียนเข้าถึงประชาชนได้รวดเร็ว อันเป็นการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจได้กว้างขวาง เป็นที่น่าสนใจแก่ประชาชน ทั้งยังเป็นการประชาสัมพันธ์งานการศึกษาออกโรงเรียนเพื่อให้สะดวกกับการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น

ความต้องการเกี่ยวกับการให้บริการการศึกษาออกโรงเรียนต่าง ๆ แก่ชุมชน
สรุปได้ว่าทุกภาคต้องการให้มีการบริการด้านการประกอบอาชีพเพื่อทำมาหากิน สุขภาพอนามัย
การศึกษาของประชาชน แนวความคิด ทัศนคติ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและ
การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยเพื่อความมั่นคงของชาติ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการของกรมการศึกษาออกโรงเรียนตามโครงการนี้
ได้ความคิดเห็นว่ากรมการศึกษาออกโรงเรียนควรจัดตั้งหน่วยเทปโทรทัศน์เคลื่อนที่ขึ้นในระดับ
กรม แล้วบันทึกเนื้อหาต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ในการให้การศึกษาแก่ชุมชนกลาง แบบกลางๆ
คล้ายหลักสูตรกลาง ส่วนบางเนื้อหาที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นบางแห่ง ควรให้ศูนย์ฯ ภาค
ร่วมกับกรมฯ จัดทำขึ้น แล้วหมุนเวียนไปให้บริการตามท้องถิ่นต่างๆ พร้อมทั้งให้อุปกรณ์ในการ
ใช้เทปโทรทัศน์ด้วย

สำหรับความคิดเห็นเพิ่มเติม

สรุปได้ว่า หากเป็นไปได้ก่อนจะทำโครงการนี้ กรมฯ น่าจะให้แต่ละศูนย์ฯ ภาค
ได้สำรวจปัญหาความต้องการ เพื่อเป็นข้อมูลก่อน จะได้นำมากำหนดความต้องการตามความ
จำเป็นตามลำดับ เพื่อจะได้จัดทำเป็นเทปโทรทัศน์ในการสนองความต้องการเหล่านั้น โครงการ
นี้คณะผู้ปฏิบัติงานควรมีเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ ภาคมาร่วมคณะด้วย จะได้ทำงานเป็นไปได้อย่าง
รวดเร็วและทันต่อความต้องการ ความจริงหากความคิดที่จะตั้งหน่วยเทปโทรทัศน์เคลื่อนที่
เกิดขึ้นมาตั้งแต่นานแล้ว ก็จะทำให้การศึกษาออกโรงเรียนก้าวหน้าไปมาก แต่อย่างไรก็ดี
โครงการนี้ก็ยังไม่สายเกินไปภาคกรมการศึกษาออกโรงเรียนได้รับหลักการและรัฐบาลให้การ
สนับสนุน